

Navzdory snahám zůstává finanční gramotnost mladých lidí kriticky nízká

Víte, jak si sestavit osobní rozpočet a dokázat podle něj žít?

foto: Archiv

Autor: [Helena Truchlá](#)

Co je to RPSN, jak vysoké máme v České republice životní minimum a jaké jsou výhody zaměstnanců plynoucí z uzavření dohody o provedení práce? Možná vás překvapí, že velká část mladých vzdělaných lidí, vysokoškolských studentů, kterým jsem tyto, a některé další otázky položila, na ně nedokázala odpovědět. Nebo vás to naopak nechá zcela chladnými, protože sami lehce tápete. Faktem ale zůstává, že my, studenti, vstupujeme do života často s naprosto nedostatečnými znalostmi finančního trhu, produktů, ale i nástrah, které nás čekají.

Alespoň základní finanční gramotnost, tedy minimální úroveň znalostí, které nám dovolí proplouvat životem relativně bez úhony na našich příjmech, úsporách a majetku, je přitom danou nezbytností. Za posledních 25 let od změny režimu prošla Česká republika raketovým vývojem od těžce supící socialistické ekonomiky za zenitem svých možností, ve které pojmy jako nezaměstnanost a inflace byly už z podstaty tabu, až k tržní ekonomice 21. století, v jejíž éře jsou téměř všechna naše životní rozhodnutí spojena s financemi.

Má-li být člověk v této informační džungli úspěšný, tedy přežít, musí nezbytně obsáhnout široký záběr vědomostí. Přitom je situace nepochybně komplikovanější kvůli skutečnosti, že boom IT zrychlil globální proud peněz, umožnil rozvoj nových finančních procesů a transakcí a data, která jsou pro naše rozhodování klíčová, se neustále mění.

Bezprostředním důsledkem této transformace je skutečnost, že dnešní mladí lidé se musí o finance zajímat mnohem více než kdy dřív. Přitom, jak ukázal průzkum společnosti Partners z roku 2011, je naše orientace ve finančních pojmech, produktech a službách o 27 % horší než u střední generace, tedy našich rodičů.

Ekonomie na základní škole

Pomoci může zavedení povinného předmětu zlepšujícího finanční gramotnost na základních, respektive středních školách, ale také různé projekty v rámci vysokoškolského studia. Takovým projektem je realizace předmětu Finanční gramotnost, který je vyučován na Ekonomicko-správní fakultě brněnské Masarykovy univerzity (ESF MU) od letošního jarního semestru v rámci projektu "Citi - Masaryk University Financial Capability Program".

Předmět si neklade za cíl studentům diktovat, co je správné a co špatné. Ostatně přesvědčování, že některý produkt je zrovna pro nás až zázračně výhodný, zvládají poměrně dobře obstarávat armády finančních poradců. Podle vyjádření jedné z koordinátorek projektu, Barbory Chmelíkové, není cílem

předmětu ani tak klasická výuka, jako spíš poskytnutí platformy, aktivizace studentů a přiměnění vysokoškoláků k tomu, aby získané informace šířili dál.

Předmět nevyžaduje každotýdenní vysedávání na přednáškách a cvičeních, ale naopak velkou míru samostudia, doplněného několika oficiálními přednáškami a workshopy, vedenými odborníky na finanční gramotnost z mnoha oblastí působnosti.

Finanční gramotnost do každé rodiny

Jaká je tedy hlavní myšlenka projektu? Jak již bylo zmíněno, za poslední čtvrtstoletí došlo na finančním trhu k obrovskému posunu, a tomu odpovídající vzdělání naprosto chybí. Finanční gramotnost je tak velice nízká - jak mezi lidmi disponujícími pouze základním vzděláním, tak i u velké části studentů a absolventů neekonomických oborů.

Je zřejmé, že lékaře navštěvujeme primárně za účelem poskytnutí zdravotní péče, ale i takový chirurg se v životě ocitne v situaci, ve které bude zaměstnávat další lidi, otevírat soukromou ordinaci, možná si na ni brát půjčku. A pokud nebude vědět jak na to, může se stát i on, nepochybně vzdělaný a kvalifikovaný člověk, obětí vychytralých peněžních institucí.

Ideální absolvent předmětu Finanční gramotnost na ESF MU by měl být schopen dále zprostředkovávat získané znalosti, a to především sociálně slabým, dětem z dětských domovů, obyvatelům azylových domů a seniorům. Měl by naučit tyto bohužel často nedostatečně informované lidi, jak zacházet s výplatou, jak si sestavit rozpočet osobních příjmů a výdajů a dokázat podle něj žít, nebo na co si dát pozor při jednání s bankami.

Co dělat a nedělat?

Neklade si za cíl vybavit studenty balíkem znalostí s nadpisem „Co v životě dělat a nedělat“. Naopak chce ukázat důležitost toho, být nedůvěřivý, prověřovat veškeré sdělené informace, nepodepisovat nic, o čem nevím, co to pro mě znamená. Tedy ani nesouhlasit se závaznými podmínkami pod nátlakem, kterému bývají výše zmíněné skupiny často vystavovány.

Zejména senioři patří podle průzkumu k těm nejzranitelnějším, mnohdy proto, že až přespříliš důvěřují znalostem mladých lidí a zároveň podceňují sami sebe. Stávají se tak ideálními oběťmi neprofesionálních nebo lživých poradců.

Znalosti studentů, kteří si volitelný předmět Finanční gramotnost zapsali, hodnotí Chmelíková v kontrastu k průměrným až podprůměrným vědomostem českých vysokoškoláků spíše pozitivně. To i v případě, že jejich hlavním oborem studia je medicína, sport, nebo práva. Právě díky tomu, že se o problematiku zajímají, mají výborné předpoklady šířit získané vědomosti i dále. A to nejen prostřednictvím speciálních programů zaštiťovaných Masarykovou univerzitou, ale i obyčejnou konverzací se svými spolužáky a vrstevníky. Což, jak se ukazuje, je důležitější, než bychom si mohli myslet.

Studenti se totiž často chovají naprosto iracionálně. Pořizují si kontokorent (kdo tápe – povinně googlit!), hypotéky na zbytečné spotřební zboží, a nechávají se ovlivnit stádním jednáním podporovaným zavádějící reklamou, místo prostého uvažování selským rozumem.

Dvakrát měř, jednou investuj

Je důležité uvědomit si, že mnohé služby jsou záměrně natolik komplikované, že vyznat se v nich je problém i pro právníky a finanční experty. Jejich primárním cílem je zákazníka ošálit. Širší povědomí o existenci nejrůznějších triků, a přirozená nedůvěra k nápadně výhodným službám s sebou přináší méně a méně lidí nacházejících se v zdánlivě neřešitelných životních situacích.

Zejména po zkušenostech s krizí po roce 2008 se ukazuje, jak je důležité, aby se nastupující generace vyvarovala chyb té předchozí a byla schopna odhalit potenciálně nebezpečné finanční produkty.

Bohužel navzdory snahám o zvýšení povědomí žáků a studentů zůstává situace špatná. Nepříliš dobře na tom jsme i ve srovnání se zahraničím, a to zejména se západními sousedy, u nichž tržní ekonomika funguje už delší dobu, a lidé tak měli více času se na její podmínky adaptovat.

Při výše zmíněném je alarmující, jak velké procento studentů zamýšlí v dohledné době investovat své peníze. Přitom jednou ze základních skutečností, které by si mladí lidé měli uvědomit je, že investovat se mají ty finanční prostředky, které jsou v našem rozpočtu nadbytečné. Tedy ty, o které si můžeme dovolit přijít nebo je dlouhodobě nemít k dispozici. Investování je běh na dlouhou trať, a jen málokomu se podaří jeho prostřednictvím zázračně zbohatnout.

Bottom line: Dokázali byste bez zaváhání odpovědět na otázky z úvodu článku? Pokud by vás lákalo se do projektu zapojit, stále je možnost, Barboru Chmelíkovou můžete kontaktovat na mailu 251533@mail.muni.cz